

I storstaden vi drömmer om och pendlar till för dagen

Natalie Silfverberg

"Alla våra drömmar, var blev de av?

Vi lärde oss leva vidare med det vi har.

Alla våra drömmar, som ingen tycks förstå.

Vi låtsas att vi glömt dem, sen fortsätter vi gå" - Ratata

Nu är en tid som ingen annan i våra generationer sett. Vi kan inte längre hälsa på mor- eller farföräldrar som vi vill. Riskgrupper håller avstånd och ångest håller i de som inte kan eller inte har något val. Människorna i staden och i förorterna som borde röra sig fritt i den värmande solen rör sig mindre än någonsin, håller sig i ljuset av sina fönster och i tryggheten av deras staketinramade trädgårdar. Många är trygga i sina hem från smitta och ångest, mellan väggar de kan utantill. Väggar med tavlor de nu kan se även när de blundar. Även ett hem kan med tiden kännas som ett fängelse och kanske är det viktigare än någonsin att glömma både nu och imorgon och bara se på historien. Kanske är det därför allt fler har slutat att bry sig. Ignorerar trängseln på Ikea som man för en halv månad sen hade mardrömmar om. Fler har börjat skaka hand igen och kramar obehindrat bekanta de träffar på stan. Kanske är det en form av trots mot det som är skrämmande och svårhanterligt. För helt ärligt - viruset sprids fortfarande och riskgrupperna är lika ömtåliga nu som för två veckor sedan. Låt oss därför tas från oro, ångest och kaos till det som redan skett och som vi redan vet hur det slutar. Eller varför inte ta tillfället i akt att göra det vi kan utantill i tanken när vi för en gångs skull kanske uppskattar våra minnen? Minnen från en dag som en gång passerade normalt. Minnen från fullpackade tågresor som vi för ett år sedan inte brydde oss om, för den våren kom som vanligt utan sällskapet av en pandemi. För nu är den bittra sanningen som så att tågen fortsätter rulla på sina spår även om varken du eller jag sitter där i detta år.

*

Sen en tid tillbaka har grävmaskiner och dagligt byggarbete präglat det lilla centrumet i Rönninge. En förändring för att anpassa det efter nutiden är det som eftersträvs. Ändå kan man inte undgå ifrån att se ut över det milda kaoset av plattläggare och förvirrade pensionärer som tvingas avvika från sin vanliga promenadslinga samtidigt som vemodet för tidens förändring omsluter staden. Många unga rusar förbi till tåget. Andra strosar förundrat fram och blickar mot de nya lamporna som hänger likt stora silvriga blommor över de skinande bänkarna som fortfarande omgärdas av avstängningsskyltar. Mitt i det nya ser man dock det gamla. Där mitt i byggdammet skymtas skuggan av författaren och akademiledamoten Johannes Edfelt som gick ur tiden 1997. Lite längre bort syns Emanuel Birke, grosshandlaren och kommunalpolitikern som såg till att bland annat 384 radhus byggdes innan han avled 1965. Centrumet omvandlas efter tiden men skuggorna från historien lever kvar där ändå. Från tågperongen syns även den lilla rondellen med paradisfågeln som sällskapar med tre små rödorangefärgade klot. Hyllningen till Sten Bergmans minne med en skinande paradisfågel. Mannen som reste på expeditioner och återvände till Rönninge med exotiska djur, främst fåglar samt berättelser om allt ifrån kannibaler till helt trollbindande vackra platser. Hans röst kom att nå ut över Sverige via radio och än ekar saknaden efter hans röst och berättelser. De barn som ägnade somrar till

att fånga småkryp vid den lummiga handelsträdgården till hans fåglar har sedan länge vuxit upp och själva fått egna barn och barnbarn.

*

Bredvid mig på perrongen står en kvinna med mjuka ögon och rak rygg. Wilhelmina af Tibell, kvinnan som satte Rönninge på kartan och såg till att järnvägen byggdes genom Rönninge och att orten fick en egen station. Wilhelmina föddes den 23 juni 1814 på Rönninge gård och kom att förlora både sin moder och bror endast 28 år gammal. Trots hennes bistra lott från livets lotteri kom hon att förändra sin omvärld vilket för en kvinna från denna tid är mer än anmärkningsvärt. En författare och pionjär i moderniseringen av den lilla landsbygdssocknen Rönninge är vad hon var. Beslutet att fylla igen Lillsjön för att skapa odlingsfält var även hennes idé och än står den tomma odlingsmarken fylld av ängsblomster lagom till midsommar. 125 år efter hennes död är hon lika närvarande. Inte minst på tågstationen där pendeltågen fortfarande rusar fram outtröttligt dag ut och dag in. Hennes skugga följer oss pendlare likt en moderlig och skyddande hand i väntan på tågen samt välkomnar oss hem från stan när vi återvänder.

*

Gungande i en tågagn rör jag mig sakta mot stan. Utanför fönstret sveper skogar och kolonilotter förbi. Den välbekanta vägen lämnar inget till överraskning när skymten av Tumba Bruksmuseum sveper förbi. I en svunnen tid låg där pappers- och sedeltillverkningen, i den äldsta byggnaden Spannmålsmagasinet som byggdes redan 1761. Spruthuset, den yngsta byggnaden tillkom 1926 och blev platsen där brukets egen brandkår huserade. Där på bruket levde många arbetare tillsammans med sina familjer under inte alltför upplyftande förhållanden. Samtidigt kom det även att finnas en skola för arbetarnas barn och med tiden blev arbetsförhållandena bättre. En av förbättringarna kom att ske när de extremt långa arbetsdagarna blev en gnutta kortare. Brukets lokaler står än kvar men inhyser nu Tumbas Bruksmuseum där historien om bruket samt Sveriges sedelhistoria med omsorg bevaras slumrande bland välåldrade träd endast ett stenkast från järnvägens spår.

*

Station efter station flyter samman till ett töcken av skog och byggnader där tåget gör sina rutinemässiga anhalter på vägen in mot den stora stan som alla vallfärdar till dagligen. Innan jag vet ordet av saktar tåget in vid stationen där det är min tur att krångla mig förbi alla i de tre sätena bredvid mig för att slutligen kliva av. Södra stationen kom att bli en av Stockholms allra första järnvägsstationer. Originalstationen reste sig i ett helt annat sekel vid nuvarande Medborgarplatsen i närheten av där Söderhallarna sträcker sig idag. 1860 byggdes järnvägsstationen Stockholms Södra samt en stor bangård där den enda kvarlevan som finns än i dag är Södra bangårdshuset eller i folkmun kallad Tegelhuset. Tegelhuset byggdes 1859. Södra stationen var Stockholms enda järnvägsstation framtill att även Norra stationen inviges 1866. Tegelhuset agerade från början som bostad för Södra stationens banmästare men efter avvecklingen av godsbangården 1980 och ombyggnationen av Södra stationen samt invigningen av den nya Södra stationen 1989 kom ”Tegelhuset” att hyras ut och bland annat agera som café och uteservering i den omliggande Fatbursparken. I dag står byggnaden än kvar och är blåmärkt av Stockholms stadsmuseum. Enligt Stockholms stadsmuseums egen hemsida är den blåa klassificering den högsta på klassificeringsskalan och omfattar ”bebyggelse av synnerligen högt kulturhistoriskt värde.” Den ska alltså vårdas ömt och bevaras så bra som möjligt för dess höga kulturhistoriska värde.

*

Jag rusar fram längs vägen från Stockholms Södra station på gångvägen genom den lilla trädallén och förbi den förbryllande fontänen ”Afrodites brunn” i Fatbursparken som så sällan välkomnar mig med ljudet av porlande vatten. Istället leker där som vanligt koltrastar med torra löv i den så ofta torrlagda fontänen och skänker mig inte ens en bekymrad blick där jag skyndar förbi dem. Vant joggar jag mig upp för trapporna som leder upp på Medborgarplatsen och låter blicken dansa över torget. 17 december 1940 döpte man om torget. Från att ha kallat torget för Södra Bantorget i ca 70 år valde man att döpa om det till Medborgarplatsen efter att man byggt Medborgarhuset i nära anslutning till torget. Man brukar säga att kärt barn har många namn, kanske kan man applicera det på platser? Södra Bantorget, Medborgarplatsen, Medis. Kär plats har många namn som används av olika människor i olika generationer. Olika namn men samma plats i olika tider, namnen på platsen ändras likt en kameleont som anpassar sig efter växternas färgskiftningar. De olika namnen ekar som vanlig i mitt huvud medan jag lämnar torget bakom mig för att korsa Götgatan och vika av in på Tjärhovsgatan. I

periferin ser jag Björns trädgård som sträcker ut sig längs trottoaren där jag går. För 220 år sedan var världen en helt annan plats. Som hämtad från sagoböcker, på både gott och ont. Den tanken ger mig rysningar och jag inser att Björns trädgård låg här redan då. En trädgård döpt efter Karl Fredrik Björn som studerade medicin och var intresserad av läkeväxter. Här skapade han en botanisk trädgård och delar av Björns Malmgård, ett blekt gult hus med anor från 1600 talet står än kvar. Känslan av hur världen och tiden rusar och omsluter oss alla likt ett svart hål gör att jag än en gång påminner mig själv att parken bredvid mig inte är den samma som på 1800 talet. När man byggde tullbanan under 1930 talet la man grunden till parken jag går förbi just idag men vetenskapen om dess långa historia är onekligen förundransvärd ändå.

*

Efter att jag passerat Björns trädgård och promenerat en bit får jag syn på en man. Han står precis utanför Katarina brandstation med vad som ser ut att vara en mycket tung ryggsäck. Den hänger snett på hans ena axel och med möda ser han ut att försöka balansera den på sin axel medan han riktar sin mobil för att ta ett kort. En smått roande syn. Efter en viss ålder tenderar många att ha en speciell mobilhanteringsteknik vilket ofta involverar att flytta telefonen närmare objektet man fotar istället för att använda mobilens inzoomning. Mannen framför mig gör just så där han står placerad under brandstationens ikoniska röda stationslykta och lyfter mobilen så nära som möjligt för att fånga sin perfekta bild. Istället avbryts fotograferingen när ryggsäcken dimper ner från hans axel. Jag ler medlidsamt och passerar honom tyst. Själva byggnaden byggdes redan under 1780-talet och kom att kallas för Sifwertska kasernen där brandstationen kom att invigas den 1 juli 1876. På brandstationen hade de då nio hästar vilka under år 1914 kom att bytas ut mot bilar. Stallet byggdes då om till garage. 1895 skedde det en stor ombyggnation av brandstationen och bland annat tillkom ett större spruthus som sträckte sig närmare mot Tjärhovsgatan. Långt senare, 1980, kom man sen att upprusta stationen men än finns mycket bevarat från originalstationen i det lilla arbetslivsmuseet som öppnades 1992.

*

Medan jag lämnar Katarina brandstation bakom mig tornar Katarina Norra skola upp sig vid min sida. Skolan byggdes 1895-samtidigt som ombyggnationen av brandstationen utfördes. Skolan med sina fyra våningar och korridorer har sen dess tilltratts av oeräknliga antal barn samt magistrar och lärarinnor. Skolan har utvecklats genom historien från att säkerligen innefattat lördagsskola till att endast erbjuda skoldagar från måndag till fredag. Ytterst få vet idag vilka lärarinnor och magistrar som genom tiden spatserat genom sina klassrum med trälinjaler eller dylika tillhyggen för att med våld korrigera elevernas uppföranden. Dock kan det antas ha skett i denna skola precis som i de flesta skolorna som bedrevs under den tiden från slutet av 1800-talet, även om det under slutet av 1800-talet och början av 1900-talet skulle komma att minska och bli allt mindre vanligt förekommande med åga i undervisningen. Katarina Norra skola har stått på just denna plats i snart över 125 år och med en skräckblandad förtjusning över dess långa historia undgår jag inte att passera den enorma byggnaden i en raskare gånktakt.

*

Ignorant eller av ren vana skyndar jag mig fram på Tjärhovsgatan och utan att se mig för en extra gång rusar jag över Renstiernas gata. Välbehållen på andra sida möter min vänstra hand trappträcket till Mamsell Josabeths trappor likt en gammal vana som man omöjligen kan avvänjas från. 70 steg. 5 trappsektioner. 21,13,17,7 och 12 steg. Jag räknar varje steg mer eller mindre omedvetet medan jag sorglöst tar två trappsteg per steg upp för trappan. Vädet är vackert och allt är som det ska. Halvvägs upp för trappan slås jag av tanken på Mamsell Josabeth. Josabeth Fredrica Paulina Sjöberg föddes den 30 juni 1812 och avled i slutet av december 1882. Mest känd är hon för sina oerhört färgglada färgläggningar av tryckta illustrationer i böcker och tidningar samt sina 12 illustrationer av hennes olika hem på Södermalm. Hon är även känd för sina många akvarellmålningar som även de är färgsprakande och detaljrika. Utöver sitt konstnärskap så ska hon även ha försörjt sig genom att ge musiklektioner i främst gitarr men en del tror även att hon erbjöd pianolektioner. Idag betyder dessa akvareller samt andra av hennes akvarellserier med kyrkointeriörer eller ålderdomshem mycket då det vittnar om detaljer från en svunnen tid som vi annars endast kunnat spekulera om. För när allt kommer omkring finns historia som vi ser den endast där föremål eller bevis kan skapas från fysiska föremål eller små fragment av något som en gång var men inte längre är.

Som vanligt stannar jag till vid det sjuttionde och sista trappsteget. Funderar över hur platsen jag nu står på funnits och trampats av tusentals och åter tusentals andra fötter och skor. Hur marken dränkts av

blod och hur livslågor släckts på berget. Stigberget var i själva verket under större delen av 1500-talet och fram in på 1600-talet den platsen som människorna i staden kallade för Galgberget. På denna plats låg galgen placerad där människor avrättades och läts svaja i vindbrisen från Saltsjön. Senare under 1600-talet flyttades galgen till Hammarbyhöjden till 1887 då allmänna avrättningar i Sverige slutligen avskaffades. Över 300 år senare används fortfarande samma berg och plats fast under ett mindre morbitt namn till att inhysa allt ifrån den Norska kyrkan till Ersta Sköndal högskola samt gymnasieskolan P.A Fogelströms gymnasium. Jag ser upp mot den före detta Frans Schartau-byggnaden från 1915 som idag inhyser P.A Fogelströms gymnasium. Skänker en tanke till alla konstnärer och författare som inspirerats av utsikten från Fjällgatan och Stigbergsgatan. Ser bort över Saltsjön och mot Djurgården som skymtas en bit bort. Jag tar de sista stegen fram till den massiva gamla dörren. Slås av minnesbilden från första gången min hand slöts om portens handtag. Dagen jag var nervös och dagen jag hade förberett mig för i över ett halvår genom att läsa alla böcker skrivna av Per Anders Fogelström som jag kunde få tag på. Jag tar ett djupt andetag av välbehag från minne samt känslan av att komma hem. Sen kliver jag ännu en gång in över tröskeln till mitt andra hem i den stora stan som ligger så långt borta men ändå så nära.

*

När jag öppnar ögonen igen skiner eftermiddagssolen starkt. Jag sitter på en ny bänk. Jag hör mullret av byggarbetet i centrumet bakom mig. Rondellen med paradisfågeln och de röd orangefärgade kloten lyser redan. De lyser precis som varje sommarkväll och vinternatt likt en trygg brinnande fyr i utkanten av stadens lilla centrum. En fyr som sakta påminner om livet och de vilda drömmar som finns spridda bland människorna i den slumrande lilla staden Rönninge. Den lilla, lilla staden som ligger så nära men så långt ifrån den stad de allra flesta verkar drömma om på natten och pendla till för dagen. Kanske för att insupa det stora, för att sedan återvända till det lugna och trygga eller kanske för att besöka sitt andra hem. Det har gått mer än två månader nu sen gymnasierna övergick till digital undervisning. Tågen rullar. Världen fortsätter men vi elever sitter fångna långt ifrån de platser vi älskar och tar för givet. Minnena värmer och bevarar historien från förr och skapar hopp för det som ännu inte skett. Jag reser mig från bänken och beger mig hemåt, hälsar artigt på Wilhelmina af Tibell och Sten Bergman och ler när jag passerar grosshandlaren. Ännu en dag har förflutit. Inget är som det brukar men möjligen är allt ändå som det ska. Historien och minnena är kvar och lyser upp mitt liv även idag.